

Galand z Reigny, *Książeczka przysłów (Libellus proverbiorum)* 8o

Żyjący w XII w. Galand z Reigny, mnich pustelnik, a następnie cysters jest m.in. autorem *Petit livre de proverbes* (łac. *Libellus proverbiorum*), czyli *Książeczki przysłów* dedykowanej Bernadowi z Clairvaux. Powstała ona najprawdopodobniej w latach czterdziestych XII w. i jest zbiorem 168 krótkich maksym poruszających różne zagadnienia z objaśnieniami dotyczącymi wiary chrześcijańskiej. Galand dzięki umiejętnemu korzystaniu z licznych alegorii, krótkich przykładów i napisanych dość prostym językiem łacińskim komentarzom do nich nadał tym tekstom różnorodność, zarówno przyjemną, jak i duchowo budującą ich słuchacza i czytelnika.

Poniższe tłumaczenie fragmentu *Książeczki przysłów* opiera się na tekście łacińskim wydanym w serii *Sources chrétiennes* (skrót: SC) przez wydawnictwo Cerf w Paryżu w 1998 r. (*Petit livre de proverbes* – SC 436).

Galand z Reginy, *Książeczka przysłów* 8o

Wieść niesie, że była kiedyś jakaś czarownica¹, która, podstępnie przyjąwszy do swego domu gości, pojąc [ich] jakimiś słodkimi napojami, zmieniała w postaci różnych dzikich zwierząt². Zatem mówię wam, i w naszych czasach powstała o wiele gorsza jakaś druga, która nie tylko niektórych z ludzi, tak jak tamta poprzednia, lecz także niemal cały ród ludzki codziennie przemienia w różne potwory, do tego stopnia, że, jeśli byś dzisiaj przeszedł się przez zamki, wioski i miasta,

---

¹ Łac. *maga*.

² Nawiązanie do Kirke (por. Homer *Odyseja* X 210–243).

z trudem znajdziesz tam jednego człowieka, gdyż tylko dzikie zwierzęta juczne i bydło zajmują wszystkie domy i ulice³.

To obecne życie cielesne jakby jakaś czarownica przemienia w różnorakie dzikie zwierzęta, odbierając rozum wszystkim u niej odpoczywającym niegodziwie słodkimi napojami grzechów. Ten bowiem, kto niczego innego w życiu nie szuka jak tylko doczesnego życia, jest dzikim zwierzęciem. Ten, kto oddaje się napełnianiu żołądka i tuczeniu członków [ciała], jest wieprzem. Zajmujący się podstępami i zasadzkami jest lisem. Znany z grzechu lenistwa i głupoty jest osłem. Czyhający na życie niewinnych jest wilkiem. Napadający na każdego bez przyczyny hałaśliwym i gwałtownym uderzeniem jest psem. Nigdy niezrzucający z pleców umysłu ciężaru cielesnej troski jest wielbłądem. Wystawiający rogi nieposłuszeństwa i buntu jest bykiem. Przeciwwstawiający się temu, kto upomina, cierniami złej odpowiedzi jest jeżem. Czujący zaciętą nienawiść względem człowieka jest wężem. Przymilający się [komuś] w [jego] obecności, lecz za plecami [nim] gardzący jest skorpionem. Patrzący na każdego zazdrosnym, złośliwym i zawistnym spojrzeniem jest bazyliszkiem. Spędzający dzień na gadulstwie i wrzaskliwych kłótniach jest żabą. Tak trzeba rozumieć i pozostałe [przykłady].

Dominika Budzanowska-Weglenda (wstęp i tłumaczenie)

Dr hab. DOMINIKA BUDZANOWSKA-WEGLENDA, prof. ucz. – kierownik Zakładu Retoryki w Katedrze Literatury Staropolskiej i Oświeceniowej na Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW w Warszawie. Zainteresowania naukowe: filozofia stoików, epikurejczyków, Plutarcha z Cheronei, bajka Ezopowa, millenaryzm, donatyzm, ikonoklazm, metody egzegezy patrystycznej.

---

³ Lub: place (łac. *plateas*).